

ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У НАУКОВОМУ ДОРОБКУ ВІТЧИЗНЯНИХ УЧЕНИХ

Кірдан О.Л.

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Беззаперечно, що сучасний розвиток зарубіжної та української педагогічної думки не можливо розглядати поза контекстом авторської педагогічної системи Василя Олександровича Сухомлинського у якій чітко визначено концептуальні позиції змісту, обґрунтовано мету й методи, підходи й засоби навчання, виховання та розвитку учнів. Авторська інтерпретація В. О. Сухомлинським освітнього середовища формування особистості учня нині є взірцем педагогічного впливу як співдія та співтворчість вчителів і школярів.

Сучасний запит на авторську інтерпретацію педагогічної системи Василя Сухомлинського є виправданим, адже упродовж двох десятиліть предметом наукових історико-педагогічних досліджень виступає спадщина видатного педагога. Пріоритетним для його наукового дискурсу стала розробка засад створення школи як освітнього середовища формування особистості учня, у якому школяр самостверджується, набуває моральних цінностей, духовного багатства, емоційно-естетичного розвитку, наукового світогляду.

Непересічність постаті В. Сухомлинського та його педагогічної спадщини покликала до життя створення наукових осередків, метою яких є дослідження, популяризація та упровадження в педагогічну теорію та практику концептуальних положень педагогічної системи Василя Сухомлинського.

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського стала предметом фундаментальних дисертаційних досліджень науковців України та зарубіжжя: ідеєтворення концепту материнства та виховання любові до матері (О. Петренко, 1997), розвитку молодших школярів (М. Дубінка, 1998; Ю. Новгородська, 2004), парадигми виховання в учнівському колективі (В. Кіндрат, А. Семез, 1998; Г. Калмиков, Г. Ткаченко, 2000; Г. Бучківська, І. Наливайко, 2001; Л. Заліток, 2011), формування професіоналізму та самоосвіти вчителя (І. Баранюк, 2010; М. Дорофєєва, 2013; С. Гергуль 2014) та ін. Творче використання спадщини В. Сухомлинського в КНР стало предметом наукової розвідки Ли Цзихуа (2005).

Однією із перших наукових лабораторій, що на фундаментальному рівні досліджує проблеми розвитку ідей В. Сухомлинського у сучасній системі освіти стала наукова лабораторія «В. О. Сухомлинський і школа ХХІ століття» (керівник – академік АПН України Кузь В. Г.) Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Саме завдяки дослідженням науковців лабораторії В. Сухомлинський отримав визнання як ідеолог «розвивального навчання» (Н. Безлюдна, 1998) та «школи успіху» (Л. Ткачук, 2001), «натхненник формування творчої особистості молодшого школяра» (Г. Бондаренко, 1999), «фундатор філософії дитинства» (Т. Кочубей, 2002), педагог-українознавець (О. Санівський, 2017).

Матеріали дослідників лабораторії присвячено використанню конструктивного досвіду В. Сухомлинського у сучасних дошкільних закладах (В. Кушнір) та навчально-вихованих комплексах «загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» (І. Рогальська-Яблонська); для креативного, морального, естетичного, фізичного та інтелектуального розвитку сучасних школярів (Р. Безлюдний, І. Демченко, Л. Іщенко, Г. Кловак, Н. Комісаренко, І. Осадченко, О. Поліщук, С. Попиченко та ін).

Важливо, що сьогодні в ситуації «скидання ідолів, кумирів» та переосмислення педагогічної спадщини видатних педагогів набувають нового звучання засадничі ідеї В. Сухомлинського щодо актуальних питань організації освітнього процесу, адміністративно-управлінської діяльності керівника школи, кадрового добору в заклади загальної середньої освіти та ін.

Акцентуємо на деяких аспектах педагогічного досвіду та спадщини В. Сухомлинського – видатного педагога, неповторної творчої індивідуальності з притаманною лише йому манерою світосприйняття. Педагогічний талант – який він? Ми сьогодні все ще не готові дати вичерпну відповідь на це запитання. Актуалізуючи педагогічну спадщину В. Сухомлинського розуміємо, що основним складником учительського хисту є любов до дітей.

У монографії «Павлиська середня школа» Василь Сухомлинський розмірковує над підготовкою справжнього педагога й зазначає: «Нерідко пошуки майбутнього вчителя починаються з того, що в людині, яка ще не має педагогічної освіти, виявляєш задатки педагога» [1, с. 42]. Отже, педагогічні здібності – основа

педагогічного таланту. Вважаємо, що соціокультурне середовище закладу вищої педагогічної освіти повинно впливати на розвиток особистості студента за межами освітнього процесу, сприяти розвитку національної еліти України.

Нині актуально звучить риторичне запитання, акцентоване Василем Олександровичем: «Як залучити до роботи у школі високопрофесійних педагогів із всебічним розвитком?» Видатний педагог дає влучну відповідь, що корелює із сучасними підходами Концепції нової української школи: «Гарні люди навколо нас, їх треба вміло шукати. Я завжди добивався права цілком самостійно добирати вчителів і вважаю, що без цього школа немислима» [1, с. 41]. Саме тому, на наше переконання, професійний відбір до закладів вищої педагогічної освіти має сприяти формуванню якісного контингенту студентів, умотивованих здобувати відповідну вимогам часу компетентність за обраним фахом.

Василь Сухомлинський стверджував, що «гарний учитель не завжди приходить до школи з вже готовими якостями. Часто доводиться добирати людину, яка має лише відповідні дані для тієї всебічної підготовленості, про яку говорилося вище. Потім починається копітка робота з цією людиною, і вона стає добрим вчителем насамперед завдяки обстановці творчої праці педагогічного колективу та учнів» [1, с. 41]. Беззаперечно актуальними, на наш погляд, є засадничі ідеї педагогічної етики, розроблені В. Сухомлинським.

Таким чином, сучасні інтерпретаційні дослідження педагогічної системи В. Сухомлинського варто зорієнтувати на цілісний аналіз через призму сучасних дослідницьких підходів.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинский В.А. Павлышская средняя школа. Обобщение опыта учебно-воспитательной работы в сельской средней школе / В.А. Сухомлинский. – М. : Просвещение. – 1969. – 536 с.